

Bulletin 21/90

ČESKOSLOVENSKÉ AKADEMIE VĚD

NEZBYTNOST KOMPLEXNÍHO VÝZKUMU INFORMATIKY A INFORMAČNÍCH TECHNOLOGIÍ

1. Změny v struktuře výzkumných pracovišť

V době, kdy vznikala většina našich výzkumných pracovišť, zejména pak ústavů základního výzkumu a pracovišť Československé akademie věd, převládala ve světě a u nás koncepce, podle níž byla výzkumná pracoviště orientována podle předmětné struktury, tj. podle jednotlivých vědních disciplín. Problémově orientovaná pracoviště založená na interdisciplinární kooperaci mnoha oborů, a to někdy oborů velice rozmanité povahy, byla spíše výjimkou. V posledních dvou desetiletích však ve vyspělých zemích vznikala nová výzkumná pracoviště, která jsou také problémově orientovaná, využívají interdisciplinární spolupráce paralelně s prostředky moderních technologií včetně velice rozsáhlých technických systémů. Mezi pracoviště tohoto typu patří ústavy zabývající se problematikou biotechnologií, problémy informačních technologií a umělé inteligence. Struktura naší výzkumné základny však spíše ustrnula na oborovém členění typickém pro polovinu tohoto století. (Některá pracoviště syntetizující více přírodovědeckých, technických, medicínských a jiných oborů jsou v našich poměrech spíše výjimkou. Je také známo, že právě taková pracoviště jsou obvykle složkou výzkumné základny, která je rozvíjena mimo rámec vysokých škol.)

2. Informatika a informační technologie

Ve sféře informatiky a aplikací komputerizovaných systémů došlo v posledním období ve světě k řadě změn, které lze shrnout do těchto bodů:

- k distribuci hardwarových prostředků prakticky na všechna výzkumná pracoviště
- k masové aplikaci osobních počítačů, počítačových sítí, datových bází a informačních systémů
- k postupnému rozšiřování systémů využívajících zpracování znalostí, expertních a konzultačních systémů a vůbec prvků umělé inteligence
- k zdokonalování prostředků zajišťujících koordinaci a kooperaci automatizovaných procedur nejrůznějšího typu a lidských činností, zejména tvůrčích činností, hodnotících činností, řídicích a rozhodovacích činností, návrhových činností apod.

Struktura naší výzkumné základny většinu těchto trendů nezachytila. Vznikly však dobře fungující interdisciplinární skupiny, týmy, semináře, diskusní fóra, na nichž tyto trendy byly intenzivně sledovány (např. společné semináře Matematického ústavu, ÚTIA a SVT ČSAV, Kybernetické společnosti a týmu okolo metody GUHA aj.). Současně je třeba poznamenat, že ve výzkumných a inovačních programech nejvyspělejších zemí, např. v programech OECD pro 90. léta, se výzkum a aplikace informačních technologií klade na jedno z prvních míst v koncepcích tzv. výzkumných a vývojových priorit.

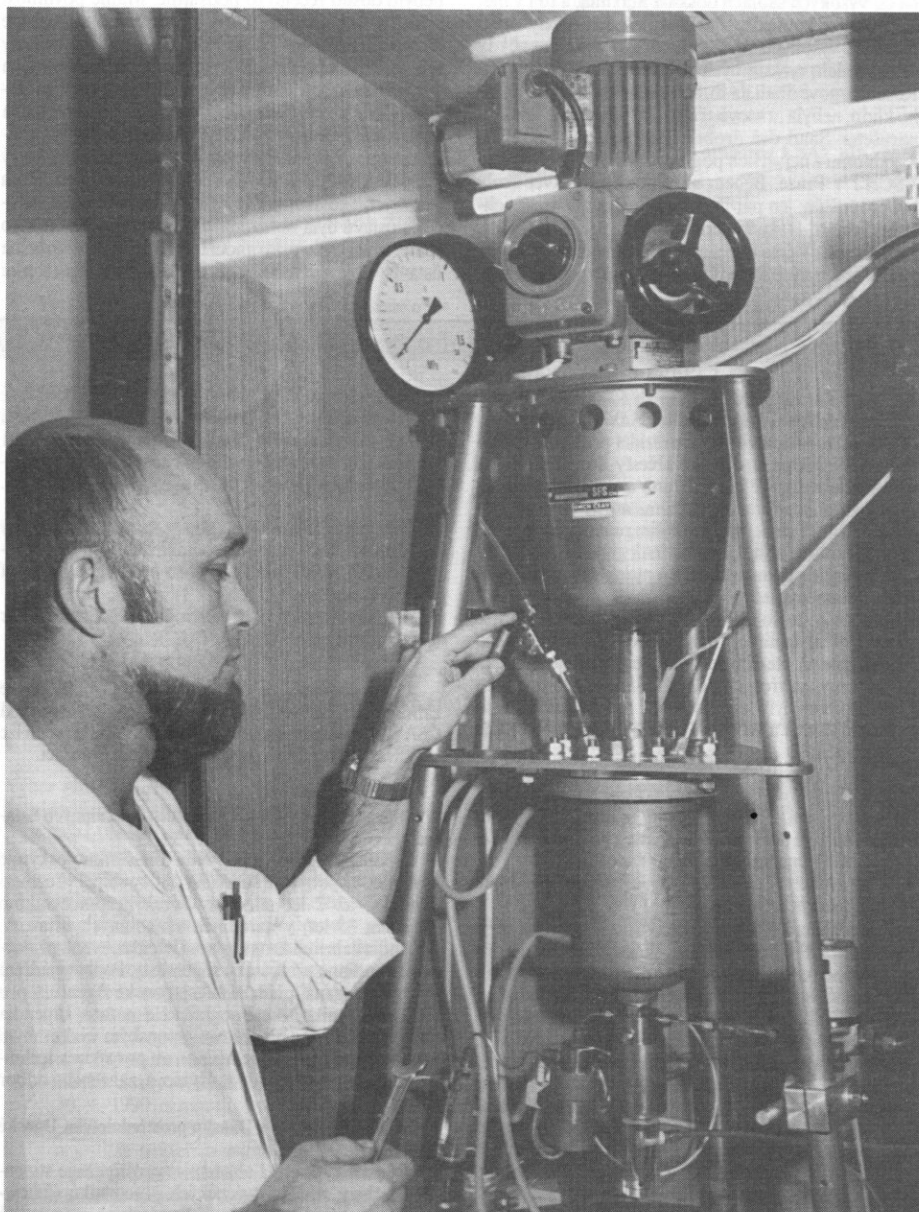
3. Potřeba výzkumných center pro moderní pojetí informatiky a informačních technologií

Pro potřeby komplexního zajištění a programového rozvíjení uvedených trendů je i u nás aktuální a plně zdůvodněná potřeba organizačního a institucionálně zajištěného výzkumu informatiky a informačních technologií. V pracoviště, která by rozvíjela a aplikovala uvedené trendy soudobé informatiky, by měla být transformována tradiční „výpočetní střediska“ fungující pro velký počet výzkumných ústavů. Současně je třeba pokládat za samozřejmé, že prakticky všechny výzkumné ústavy jsou vybaveny vlastním hardwarem, softwarem a disponují řadou specialistů, že tito specialisté právem požadují konzultace,

informace o inovačních procesech a nových možnostech komputerizovaných systémů a informačních technologií. Implementace moderních informačních technologií není myslitelná bez snadno dostupného spolehlivého základem základního výzkumu v oblasti efektivních metod přenosu a zpracování informace v počítačových sítích. Moderní pojetí informačních technologií také vyžaduje důkladné studium tzv. společných rozhraní automatizovaných informačních procedur a neautomatizovaných lidských činností, výzkum všech informačních a znalostních předpokladů, výzkum problémů algoritmizace a spolehlivého delegování, tj. převodu dosud neautomatizovaných řešení komputerizovaným systémům aj. Pochopitelně

je nutný výzkum např. v oblastech stochastické informatiky navazující na klasickou teorii informace, statistiku či výzkum dalších matematických aspektů informatiky. Pro řešení velmi složitých problémů je vhodné, aby některé specializované pracoviště bylo vybaveno velmi výkonnou výpočetní technikou. Vzhledem k rozsahu studované problematiky je přirozené, že na výzkumu v této oblasti by se mělo celou či částečnou kapacitou podílet více pracovišť různé velikosti, pracoviště i jednotlivé laboratoře by pak mohly vytvořit vhodným způsobem volně organizované centrum pro výzkum informačních technologií.

prof. Ladislav Tondl,
Ústav teorie a historie vědy ČSAV

Ač tyto dny se naše myšlenky točí spíše kolem procentuálního zastoupení institucionálního a grantového příspěvku pro badatelskou činnost, bylo by osudné nezapomínat se současně otázkami fundamentální důležitosti, otázkami souvisejícími se samým osudem vzdělanosti.

Vzdělanost v Čechách utrpěla v posledním půlstoletí dvě kruté rány: první v letech 1939–1945 a druhou v letech 1948–1989. Hrozná rána třetí, a to v podobě otevřených i skrytých útoků proti ČSAV. To, co nás naplňuje starostí, je spíše osud zbytků vzdělanosti než eventuální osud instituce. Pozornost zasluhují útoky dvou typů. První je demagogický a vcelku triviální a bývá např. uváděn poukazem na to, že založení ČSAV souvisí se Zdeňkem Nejedlým. Pokud by Nejedlý neměl na svědomí nic jiného, nepatřil by mezi škůdce Československa. Druhý typ útoků je nebezpečnější. Jestliže se např. reprezentanti vysokých škol usnesou na tom, že vysoké školy a ne Akademie by měly začít dostávat částku, kterou léta dostávala Akademie, jde o zárodek většího maléru, než se zdá. Nebezpečnost a škodlivost tohoto požadavku spočívá v tom, že částka určená Akademii nejen nepomůže k obnově vybavení vysokých škol (jež je, ve většině případů, naprosto nedostatečné, u škol technického směru je často v katastrofálním stavu), zato by však mělo charakter smrtící rány pro Akademii. Je třeba se toho obávat? Je, a to proto, že většina předních odborníků mnoha oborů pracuje v ČSAV.

Důvod, proč měly zbytky české vzdělanosti mnohem lepší podmínky pro přežití v ČSAV než na vysokých školách je ten, že úroveň zrůdné politické selekce na čs. vysokých školách dosáhla maxima, a to i v mezinárodním kontextu. Po desetiletí nacházely oběti čístelek na vysokých školách útočiště v ČSAV a někdy v resortních výzkumných ústavech. Realsocialističtí Rosenbergové dbali na to, aby ani v údobí relativního klidu, nebyla „rasově třídní“ čistota vysokých škol narušena. Snad dvě drobné ilustrace jsou na místě. K jednomu z největších pogromů došlo v roce 1959 na VŠCHT v Praze. Během několika dnů výkvět školy byl propuštěn; jen pár jmen pro ilustraci: Otto Wichterle, Eduard Hála, Emerich Erdős, Miloš Hudlický, Ivan Ernest. V čele operace, která přeměnila VŠCHT z učiliště s rysy ETH v Curychu na provinční školu,

byl prof. Maděra. V dobovém, chmurném vtípu se pravilo: „Maděra na školu, škola na maděru.“ A druhý drobný příklad (z možných stovek či tisíců): ještě na jaře 1989 nemohl vskutku vynikající mladý teoretický fyzik zůstat jako aspirant na MFF UK proto, že jeho otec byl před dvaceti lety vyloučen z KSČ.

Je samozřejmé, že navzdory neslýchanému politickému tlaku, se podařilo přežít na vysokých školách jednotlivcům, kteří byli vynikající odborníci a učitelé, jakož i čestní lidé. Až na výjimky měli však v hierarchii škol méně důležité či nedůležité pozice a velmi omezené možnosti ve všech směrech, jež jsou pro život univerzitního učitele zásadní důležitosti. Byli ještě více održeni od vývoje v normálním světě, než zaměstnanci ČSAV.

Přirozené život v ČSAV nebyl žádnou idylou, nicméně většině odborníků se podařilo, často za nepravděpodobných podmínek, přežít právě zde. Proto je ČSAV dosud skutečným zásobníkem vzdělanosti v Čechách a je naší naléhavou povinností vystupovat na všech úrovních klidně, zdvořile, odborně fundovaně, avšak současně velmi energicky proti všem formám útoků proti Akademii. Hned od počátku zdůrazňovat, že jde o hrubý a nebezpečný útok proti vzdělanosti, které se u nás v mnoha směrech tiživě nedostává. Znovu zdůrazňuji, že tato obrana musí probíhat na všech úrovních, ale především a co nejdokonaleji na úrovni nejvyšší. Bylo by ovšem nemravné tajit, že ve většině ústavů je část pracovníků, jejichž odchod by ČSAV neohrožil, ale napať napak prospěl.

Pokud jde o budoucnost vzdělanosti v Čechách, nebylo dosud řečeno to podstatné. Máme povinnost vyjádřit se k tomuto bodu prostě proto, že nejsme jenom zaměstnanci ČSAV, ale, a především, občany své země. Jde v zásadě o přeměnu zdevastovaných vysokých škol na školy odpovídající alespoň západoevropskému průměru. To vyžaduje realizovat dva kroky: krok první nevyžaduje finanční investice, pouze energický, kvalifikovaný a moudrý zásah, který přispěje k tomu, aby všechna klíčová místa na všech vysokých školách, především místa vedoucích kateder a ústavů byla obsazena konkursem z výkvětu této země. Musí být v pravomoci těchto nových vedoucích ústavů, aby vytvořili bez průtahů sbor asistentů

a doktorantů – opět pomocí konkursů – k svému obrazu. Je třeba si uvědomit, že např. odchod osob nezpůsobitelných kvalitní učitelské činnosti třeba v 57 letech do důchodu představuje poměrně malou škodu, proti odborným a mravním škodám, jimiž se činnost některých podřadných učitelů vyznačuje. Myšlenka, že tuto přeměnu bude vhodné provádět postupně v průběhu příštích let, představuje zárodek další katastrofy. Školy je nutno dát do pořádku, pokud jde o vytvoření prvotřídních učitelských sborů, bez průtahů pomocí velkého a obětavého úsilí mnoha lidí. Nepochybně lze vytvořit odborně i mravně kvalifikované konkursní komise, které musí pracovat stejně dokonale, jako obdobné komise v celém fungujícím světě.

Netřeba zdůrazňovat, že toto úsilí se nesetká s porozuměním, dokonce narazí na velký odpor druhofadých a třetířadých učitelů; jsou lhostejní k výuce i badatelství, ale s velikou úporností budou hájit svoji letitou a stranou zaručenou apatii. Vyjde-li se jim i jen mírně vstříci, zasadíme ránu vzdělanosti v budoucnosti. Možná, že příští generace najdou alespoň částečnou omluvu pro pozoruhodný nedostatek elementární udatnosti mnoha českých intelektuálů během dlouhých let tvrdé diktatury; nikdo by však neomluvil neschopnost českých intelektuálů dokázat urychleně obsadit rozhodující místa na vysokých školách nejlepšími z nejlepších, přičemž vybírá a hledat se musí v celé zemi. Explicitně zdůrazňuji, že by bylo absurdní pořádat konkurs na obsazení místa vedoucího katedry mezi řekněme 15 učiteli, z nichž dvě třetiny by na žádné dobré univerzitě neobdrželi jakékoli místo.

Renesance vysokých škol vyžaduje naléhavě i krok druhý, totiž vybavení pracoven, laboratoří a knihoven. Stejně jako klíčové body průmyslu se neobejde tato oblast bez poměrně velkých půjček v kvalitních měnách. S alespoň skromným (avšak netriviálním) vybavením nelze otalet a je nutno si uvědomit, že laboratoře mnoha našich škol připomínají sešlý skanzen.

doc. Rudolf Zahradník,
ředitel Ústavu fyzikální chemie
a elektrochemie
J. Heyrovského ČSAV

Informace o zahraničních stycích ČSAV

1. Vysílání do zahraničí v r. 1991 na dohody mezi zahraničními vědeckými institucemi a ČSAV

Podle rozhodnutí Výboru prezidia pro řízení pracovišť ČSAV budou v roce 1991 cesty do zahraničí na základě dohod mezi zahraničními institucemi a ČSAV přidělovány konkursním řízením, a to odborně nejchopnějším či nejperspektivnějším pracovníkům, kteří jsou zárukou, že přidělené prostředky budou co nejefektivněji využity. K tomuto demokratickému přidělování cest poznamenáváme:

1. Žádost o cestu do zahraničí krytou dohodou ČSAV se zahraniční institucí, může každý pracovník nebo kolektiv, na kterého se vztahuje příslušná dohoda.
2. Seznamy uzavřených dohod ČSAV se zahraničními institucemi musí rozeslány do všech ústavů, a to vedení ústavů a vědeckým radám, které zajistí jejich zveřejnění.
3. Žádost o cestu se podává na formulářích, jejichž vzory byly rovněž rozeslány do všech ústavů ČSAV ke zveřejnění. Uchazeč může doplnit formulář o podrobnosti či další informace, které pokládá za důležité ke kladnému vyřízení své žádosti.
4. K návrhu cesty se stručně vyjádří vedení a vědecká rada ústavu žadatele.
5. Žádosti mají být zaslány do 30. 9. zahraničnímu odboru UP ČSAV, který je okamžitě předá do příslušného vědeckého kolegia, v němž se provede vlastní konkursní řízení. Vědecká kolegia při něm budou především přihlížet k odborným schopnostem a perspektivitě uchazeče, jeho dosaženým výsledkům, účelu cesty a efektivnosti využití prostředků. Uchazeč může být konkursní komisí kolegia ohledně své cesty konzultován či přizván k jednání. Vědecké kolegium nakonec sestaví pořadí uchazečů ze svého oboru na každou dohodu zvlášť a toto pořadí předá do 31. 10. Radě prezidia ČSAV pro mezinárodní vědeckou spolupráci.
6. Rada prezidia ČSAV pro mezinárodní vědeckou

spolupráci stanoví kvóty z dohod pro jednotlivé obory (tj. proporce mezi kolegií) podle důležitosti a hlavně zaměření konferencí konaných v roce 1991 v té které zemi atd. a veřejně oznámí seznam úspěšných žadatelů spolu s účelem jejich cest, a to do 15. 11. t.r.

7. Neúspěšní žadatelé se mohou proti rozhodnutí Rady prezidia ČSAV pro mezinárodní vědeckou spolupráci do 30. 11. odvolat k Výboru pro řízení pracovišť ČSAV.
8. Definitivní schválení cest na rok 1991 provede Výbor pro řízení pracovišť ČSAV v ČR do 15. 12. t.r.

Upozorňujeme, že tyto směrnice se týkají pouze zahraničních cest realizovaných prostřednictvím dohod ČSAV, přičemž pro spolupráci s východními zeměmi lze očekávat řadu změn vzhledem k politické situaci.

2. Stipendia v japonských národních výzkumných ústavech

Japonská Agentura pro vědu a techniku poskytuje dlouhodobá pobytová stipendia (fellowships) v rozmezí 6 měsíců až 2 let mladým vědeckým pracovníkům (mladším 35 let) v národních výzkumných ústavech. Stipendia zahrnují kromě platu i letenku, event. přídatky pro rodinné příslušníky stipendisty. Podle vyjádření pana H. Nagana, představitele japonské Agentury pro vědu a techniku, musí se žadatelé o tato stipendia nejprve domluvit s příslušným japonským výzkumným ústavem, který se spojí s Agenturou pro vědu a techniku. Bližší informace podá E. Hyklová, zahraniční odbor ČSAV.

3. Stipendijní pobyty v Dánsku prostřednictvím Dánské vědecké akademie

Dánská vědecká akademie zprostředkuje stipendijní pobyty mladých vědeckých pracovníků (fellowships) a pracovní pobyty starších vědeckých pracovníků

(visiting professors) ve výzkumných ústavech a na univerzitních pracovištích v Dánsku. Pobyt jsou 3–12 měsíční, dánská strana hradí i cestovné z ČSFR. Předpokládá se, že starší vědeckí pracovníci (visiting professors) se budou v Dánsku podílet na postgraduální výuce mladých vědeckých pracovníků. Zájemci o oba typy stipendií se musí nejprve dohodnout se svými partnery v dánských výzkumných ústavech nebo univerzitách, které o stipendium požádají Dánskou vědeckou akademii. Bližší informace podá D. Ašerová, zahraniční odbor ČSAV.

4. Zvzájemné výměnné kvóty spolupráce mezi Německou akademickou výměnnou službou (DAAD) a ČSAV

Německá akademická výměnná služba (DAAD) zvýšila svou výměnnou kvótu s ČSAV a SAV v letošním roce celkem o 20 měsíců (z toho 13 měsíců připadá na ČSAV a 7 měsíců na SAV). Jedná se o kratší studijní pobyty v délce 1–3 měsíce (pobyty na konferencích se v rámci této smlouvy nezahnují). Pracoviště ČSAV, kterých se problematiky řešené v dohodě týkají, byla informována dopisem. Bližší informace podá D. Ašerová, zahraniční odbor ČSAV.

5. Stipendijní pobyty v rámci postgraduální výchovy na kanadských univerzitách

Kanadská rada pro výzkum v přírodních vědách a inženýrství vypisuje mezinárodní stipendia pro absolventy univerzit z celého světa. Od absolvování univerzity nesmí uplynout déle než 5 let. Zpravidla jednorázový pobyt se uskutečňuje na těch fakultách kanadských univerzit, které jsou subvencovány Kanadskou radou pro výzkum v přírodních vědách a inženýrství. Přihlášky se podávají prostřednictvím příslušné univerzity, nejbližší závěrka přihlášek je 1. prosince 1990. V r. 1991 má být uděleno celkem 70 stipendií, zahrnujících také cenu letenky do Kanady a zpět. Bližší informace D. Klocůrková, zahraniční odbor ČSAV.

doc. J. Niederle
Dr. J. Syka

Zasedání zahájil a řídil V. Hančil.

II. Zpráva o činnosti komise pro reorganizaci a redukcii úřadu prezidia ČSAV

Zprávu uvedl A. Šach, který konstatoval, že v současné době jde již spíše o historický dokument, jehož závěry byly v jednotlivých případech překonány a modifikovány. Práce komise pro reorganizaci a redukcii však v personálním stavu úřadu prezidia vytvořila základ, na němž byl v další etapě vypracován návrh nové organizace úřadu.

Výbor prezidia

1. bere na vědomí předloženou zprávu o činnosti komise pro reorganizaci a redukcii úřadu prezidia ČSAV s tím, že jejich závěrů bylo využito při přípravě návrhu nové organizace ÚP ČSAV;
2. vyslovuje všem členům komise poděkování za vykonanou práci.

III. Zásady vztahů mezi Výborem prezidia pro řízení pracovišť ČSAV a jeho pomocnými orgány (Radami)

Návrh přednesl P. Vlasák. Na základě zkušeností z dosavadní práce doporučil, aby předsedy tří hlavních pomocných orgánů Výboru prezidia, t.j. Ekonomické rady, Rady pracovišť ČSAV pro zahraniční styky a Rady pro vědeckou výchovu a spolupráci s vysokými školami byli členové Výboru prezidia, odpovědní za příslušné pracovní úseky. Místopředsedy rad by měli být další členové předsednictva Komory volených zástupců pracovišť ČSAV, kteří dosud rady řídili; přitom je třeba uvážit, zda by tyto místopředsedy, nebo alespoň někteří z nich, neměli být pověřeni funkcí zástupců vědeckého sekretáře ČSAV. V dalším P. Vlasák zdůraznil nutnost zlepšení informovanosti Výboru prezidia o činnosti jednotlivých rad a řádné dokumentace jejich práce a navrhl v tomto směru některá praktická opatření.

V diskusi byl s předneseným návrhem zásad vysloven souhlas a bylo konstatováno, že jejich konkretizaci bude třeba provést u každé rady zvlášť. Zároveň byl zdůrazněn význam přesné formulace působnosti jednotlivých rad jako pomocných orgánů Výboru prezidia.

Výbor prezidia

1. bere se souhlasem na vědomí navržené zásady vztahů mezi Výborem prezidia pro řízení pracovišť ČSAV a jeho pomocnými orgány (Radami);
2. ukládá J. Niederlemu, J. Vepřekovi a V. Fučíkovi, aby v dohodě s P. Vlasákem připravili v duchu těchto zásad návrhy statutů jednotlivých rad včetně přesného vymezení jejich kompetence a předložili je k projednávání příštímu řádnému zasedání Výboru dne 4. 9. 1990.

IV. Návrh na svolání porady ředitelů a hospodářských vedoucích pracovišť ČSAV

Návrh přednesl V. Hančil.

Výbor prezidia

1. ukládá J. Medalovi a J. Seidlovi, aby po dohodě s V. Hančilem svolali v září 1990 samostatnou poradu hospodářských vedoucích pracovišť ČSAV k podrobnému projednání aktuálních hospodářských problémů pracovišť ČSAV;
2. schvaluje svolání porady ředitelů a předsedů vědeckých rad pracovišť ČSAV na den 18. 9. ve 14,00 hodin do zasedací místnosti č. 206 s tím, že svolání a technické zabezpečení této porady provede A. Šach v dohodě s V. Hančilem;

VII. Návrh složení Rady pro vědeckou výchovu a zásad koncepcí postgraduálního studia na pracovištích ČSAV

Projednávání předložených návrhů uvedl Z. Brandl, který připomenul, že hlavními problémy v oblasti vědecké výchovy je vyřešit její dosud platné zákonné uspořádání včetně dobře uvažované přechodu z dosavadního systému vědecké výchovy do systému nového. Přitom je třeba přihlížet k příslušným ustanovením již přijatého vysokéhoškolského zákona.

V obsáhlé diskusi byl vysloven zásadní souhlas s navrženými zásadami koncepce postgraduálního studia na pracovištích ČSAV a byla přednesena řada podnětů k jejímu dalšímu zpracování. Výbor se většinou hlasů vyslovil pro zrušení vědecké hodnosti doktora věd v její dosavadní podobě; někteří členové přitom vyslovili názor, že by do budoucna mělo být

po vzoru některých západoevropských zemí uvažováno o jiném typu vyšší vědecké hodnosti. Další připomínky se týkaly problému případné novelizace vysokoškolského zákona a možnosti postgraduálního studia cizích pracovníků na pracovištích ČSAV, odpovídající dosavadní externí aspiratuře.

Výbor prezidia

1. schvaluje s připomínkami předložený materiál k otázkám postgraduálního studia na pracovištích ČSAV;
2. jmenuje Radu pro vědeckou výchovu a spolupráci s vysokými školami jako pomocný orgán Výboru ve složení:
Rada pro vědeckou výchovu a spolupráci s VŠ V. Fučík (ÚMG), Z. Brandl (HBÚ Č. Budějovice), M. Hartman (ÚTZCHT), V. Herold (FLÚ), P. Peňáz (ÚJC), V. Špička (FZÚ), A. Vaněček (ÚTIA)
3. pověřuje tuto Radu vypracováním koncepce postgraduálního studia na pracovištích ČSAV ve smyslu projednaných zásad a řízením dalších záležitostí tohoto studia. Rada si dle potřeby přizve ke své práci další odborníky, zejména ty, kteří se zabývají koncepcí postgraduálního studia na jednotlivých pracovištích či skupinách pracovišť;
4. ukládá Radě pro vědeckou výchovu a spolupráci s vysokými školami
 - a) aby ve spolupráci se zástupci předsednictva a Rady vědců SAV, MŠMT ČR a MŠMT SR připravila návrh na změnu dosavadní soustavy vědeckých hodností a kroky potřebné ke zrušení dosud platných zákonných norem v oblasti vědecké výchovy a předložila tento návrh do 31. 10. 1990 prezidiu ČSAV;
 - b) aby při respektování projednaných zásad přednostně připravila návrh zásad postgraduálního studia, které je třeba zahrnout do zákona ČNR o České akademii věd, a předala jej do 30. 9. 1990 pracovní skupině pro přípravu zákona o ČAV;
 - c) aby urychleně zpracovala rámcové představy o způsobu a časovém průběhu přeměny dosavadní soustavy vědecké výchovy ČSAV na postgraduální studium v soustavě pracovišť ČSAV a předložila tento návrh Výboru prezidia.

X. Vytvoření skupiny pro přípravu nového zákona o vědě

Návrh uvedl M. Straškraba.

Výbor prezidia

souhlasí, aby pracovní skupina pro přípravu nového zákona o vědě pracovala ve složení dosavadní Komise pro vědu a výzkum předsednictva Komory volených zástupců pracovišť ČSAV s některými změnami, t. j. jmenovitě:
Prac. skupina pro přípravu nového zákona o vědě S. Bláha (ÚTIA), M. Straškraba (Jihočeské biologické centrum – LBM), J. Jelínek (ÚPT Brno), J. Klápště (ARÚ), V. Kebza (PSU), S. Provazník (ÚTHV), J. Bureš (FGÚ), R. Jelínek (ÚEM), J. Macháček (ÚTUDU), O. Kufudák (SVT), V. Sklenička, J. Beneš (ÚT), K. Jeřábek (ÚTZCHT)

XI. Návrh opatření k práci poslanců — pracovníků ČSAV

Návrh uvedl V. Hančil.

Výbor prezidia

1. ukládá ředitelům (vedoucím) pracovišť ČSAV, v nichž pracují poslanci FS a ČNR
 - a) aby s těmito poslanci projednali pracovní právní vztah k pracovišti ve smyslu příslušných zákonných ustanovení (se zřetelem k § 124 zákoníku práce) a doporučili jim, aby pro dobu výkonu svého mandátu požádali o dlouhodobě úplné nebo částečné uvolnění pro výkon veřejné funkce ve smyslu § 124 odst. 2 zákoníku práce. U poslanců, kteří jsou řediteli pracovišť ČSAV, učiní toto opatření vědecký sekretář ČSAV;
 - b) aby žádostem podaným ve smyslu odst. a) vyhověli a aby vědeckému sekretáři ČSAV do 30. 9. 1990 oznámili, kteří pracovníci ČSAV, již se to týká, byli ve smyslu odst. a) uvolněni, a jestliže někteří o uvolnění nepožádali, jaké navrhuji pracovní právní řešení;
2. stanoví tyto zásady pro práci s pracovníky ČSAV — poslanci:

- a) pracovníkům ČSAV, kteří budou uvolněni ve smyslu bodu 1 tohoto usnesení, se zaručuje, že – jim bude zachováno jejich pracovní místo na jejich dosavadním pracovišti,
 - budou mít právo na svých dosavadních pracovištích nadále vědecky pracovat, používat k tomu v potřebné míře přístrojové zařízení pracoviště, knihovny atd.; pracovníci, již se to týká, však nemají povinnost po dobu svého plného uvolnění na pracovišti pracovat;
 - b) zastávají-li pracovníci, již se to týká, na pracovišti nějakou funkci, mohou ji, shledají-li, že jim v tom výkon mandátu nebrání, vykonávat i tehdy, požádají-li ve smyslu bodu 1 usnesení, o dlouhodobé uvolnění pro výkon veřejné funkce. V tom případě jim bude i nadále vyplácena částka, o kterou byl jejich funkční plat zvýšen z důvodu výkonu této funkce, popř. odměna, která jim za tuto funkci náleží;
 - c) pracovníci uvedení v odst. b) se mohou po dobu výkonu svého mandátu dát ve své funkci zastupovat; jde-li o funkci ředitele pracoviště, schvaluje zástupce na návrh vědecké rady pracoviště Výbor prezidia;
 - d) pracovníci, kteří se po dobu výkonu poslaneckého mandátu vzdali své funkce nebo se v ní dali zastupovat, se po ukončení svého mandátu do své funkce vrátí;
 - e) obdobně jako v bodech b)–d) platí o funkcích souvisejících s postavením na pracovišti, jako je koordinátorství výzkumných úkolů, členství v komisích ČSAV, členství v redakčních radách (i funkce výkonného redaktora) v časopisech vydávaných ČSAV atd.
3. doporučuje předsednictvu SAV, aby učinilo obdobná rozhodnutí pokud se týká poslanců pracujících na pracovištích SAV.

XII. Různé

2. Návrh na složení Rady pracovišť ČSAV pro zahraniční styky

Výbor prezidia

- a) jmenuje Radu pracovišť ČSAV pro zahraniční styky v tomto složení:
Rada pracovišť pro zahraniční styky J. Niederle (FZÚ), J. Syka (ÚEM), F. Dusbábek (PAU Č. Budějovice), V. Fiala (GFÚ), J. Fischer (FZÚ), Jelínková (ARÚ Brno), K. Jungwirth (ÚFP), J. Komárek (BÚ Třeboň), V. Kostka (ÚOCHB), A. Kotyk (FGÚ), J. Pánek (HIÚ), J. Šlotová (BFÚ Brno)
- b) ukládá P. Vlasákovi, aby ve spolupráci s J. Niederlem a A. Hajdukem předložil 1. zasedání Rady prezidia ČSAV dne 7. 9. 1990 návrh na složení Rady prezidia ČSAV pro zahraniční styky;
- c) souhlasí s umístěním jednoho dislokovaného pracovníka SAV v útvaru ÚP ČSAV pro zahraniční vědecké styky; potřebná opatření dohodne A. Šach.

V zastoupení veletržní společnosti Deutsche Messe AG Hannover v ČSFR vás upozorňujeme na mezinárodní veletrh biotechnologie BIOTECHNICA, který se koná 18.–20. září 1990 v areálu hannoverského výstaviště.

Poslední veletrh BIOTECHNICA se uskutečnil v r. 1989 ve dnech 17.–19. října. Navštívilo ho 8 000 odborných návštěvníků (z tohoto počtu bylo 26 % zahraničních návštěvníků z 26 zemí). Na ploše 8 026 m² se prezentovalo 21 zemí.

V případě zájmu o účast na veletrhu BIOTECHNICA Hannover 90 (event. veletrhu BIOTECHNICA Hannover 91, který se bude konat v říjnu roku 1991) se obraťte na zastoupení veletržní správy Deutsche Messe AG Hannover v ČSFR – čs. reklamní agenturu RAPID, a. s., ul. 28. října 13, 112 79 Praha 1, tel.: 213 91 11, tlx. 121142, fax. 2327520.

ing. Eva Václavíková
RAPID
zastoupení Deutsche Messe AG
Hannover v ČSFR

Archeologický ústav ČSAV v Praze pokračuje i letos na několika desítkách míst v Čechách v záchranných, předstihových i systematických výzkumech. Mezi terénními pracemi přirozeně převažují naléhavé objevy, které zachraňují archeologické prameny před zničením výstavbou nebo těžbou. Intenzivní zemní práce posledních desetiletí redukovat podzemní archivy po celém světě a nutí k cílevědomému hospodaření s prameny, jejichž množství není neomezené.

Kromě výzkumů vynucených dlouhodobými rekonstrukcemi a stavebními úpravami významných kulturních památek (uveďme např. Pražský hrad, klášter na Sázavě, slovanská hradiště ve Staré Boleslavi, v Budči nebo v Libici nad Cidlinou, hrady Krivoklát nebo Jindřichův Hradec) probíhají objevy neméně důležitosti kamenolomů, povrchových dolů, v trasách budovaných komunikací a inženýrských sítí, na místech plánovaných skládek. Tak v Bylanech u Kutné Hory se v poloze Cimbůrk podařilo letos objevit hradiště se stopami opevnění z pozdní doby kamenné, z doby železné a z časného středověku. Na Černém vrchu u Svržna na Domažlicku pokračuje

sondáž rovněž vícenásobně osídleného opevnění s doklady využívání v eneolitu, v době bronzové a v pozdní fázi doby halštatské. Rozsáhlé záchranné objevy probíhají opět v oblasti severočeské uhelné pánve: Mostecké pracoviště AÚ ČSAV zkoumá především sídliště z mladší doby kamenné v Hrdlovce, okr. Teplice, a v Libkovicích v okrese Most. Na mnohonásobně osídlené lokalitě u Stadce nedaleko Ústí nad Labem převládají pozůstatky keltských a germánských osad. Rovněž povrch Krušných hor, znehodnocený kyselým deštěm a odstraňovaný před rekultivací lesních porostů, vyžaduje nezbytné záchranné výzkumy sklárských hutí 13. až 15. století. Konečně i plánovitě povrchové průzkumy, sběry v ornici, mají charakter záchranné činnosti, neboť rekultivace a velkoplošné přesuny ornice v důsledku uplatňování zákona na ochranu půdy podstatně ohrožují budoucnost tohoto levného způsobu získávání informací.

V omezené míře probíhají i systematické výzkumy vzácných lokalit: Např. v Přezleticích u Prahy běží výzkum staropaleolitického sídliště s kamennou industrií a pozůstatky lovné zvěře z počátku středního

pleistocénu, tedy zhruba z doby před 700 000 až 800 000 lety.

Ochrana a záchrana pramenů podzemního archivu, jediného zdroje poznání minulosti před rozšířením písemnosti, nezávisí jen na práci odborníků a oběmu vynaložených prostředků. Formálně chrání tuto součást národního kulturního dědictví zákonné normy, fakticky je však musí chránit celá společnost s vědomím jejich neobnovitelnosti. Archeologie nepotřebuje pouze sympatie veřejnosti, ale skutečnou pomoc v podobě okamžitého hlášení porušení archeologických lokalit zemními pracemi všeho druhu. Intenzita stavební a těžební činnosti stupňováním požadavků na zdroje, bydlení, komunikace, vede nevyhnutelně k rozsáhlému ničení archeologických pramenů neznámé závažnosti. Bez jejich neodkladné záchrany bychom budoucnosti odkázali památkové bohatství nenapravitelně ohrožené. A na rozdíl od odstřelených kostelů a zámků bychom se ani nedověděli, o jaké hodnoty jsme budoucnost připravili.

Dr. Sl. Vencel,
Archeologický ústav ČSAV

Slavic Research Center of Hokkaido University

Přední japonské slavistické badatelské centrum pořádá již 15. ročník stipendií pro zahraniční badatele. Bude probíhat v průběhu příštího japonského školního roku (1. červen 1992–31. březen 1993). Japonská strana hradí letenku, ubytování a kapesné po dobu 9–10 měsíců. Povinnosti stipendistů je aktivní účast na vědeckém životě a vypracování studie pro publikaci v Acta Slavica Iaponica. K dispozici jsou univerzitní knihovní fondy v Saporu, které obsahují více než 88 000 svazků o Sovětském svazu a východní Evropě ve všech světových jazycích, asi 225 odborných periodik, 3 200 doktorských prací zejména z amerických a kanadských univerzit a řada sbírek dokumentů věnovaných zahraničními badateli (sbírka Leona Bernsteina, George Vernadského, Borise Souvarina, Fritze Epsteina, A. L. Lensena, Henryka Gierszynského aj.). Preferovaná témata: ruská literatura 18.–20. století, dějiny tří ruských revolucí, ruské a sovětské sociální dějiny, rusko-japonské vztahy, polské dějiny po roce 1863, mocnost a východní Evropa od r. 1918, sovětská vnitřní politika, komparativní legislativní studie, veřejná správa v SSSR a východní Evropě, marxismus a národní otázka, sovětská zahraniční a vojenská politika, srovnávací studie přechodných ekonomik, hospodářský vývoj Sibiře a sovětského Dálného východu, hospodářská integrace východní a západní Evropy a ekonomické modely tzv. socialistického hospodářství.

Formuláře žádosti pro všechny zájemce, konstantní adresa a bližší podrobnosti jsou k dispozici v sekretariátu III. oddělení věd ČSAV (telefon 235-84-35). Uzávěrka konkursu je k 31. březnu 1991.

PhDr. Antonín Kostlán, CSc.

Jubileum České akademie věd a umění

V květnu 1991 uplyne sto let od zahájení činnosti České akademie věd a umění, jejímž zakladatelem a mecenášem byl architekt Josef Hlávka. ČSAV jako nástupkyně této instituce, která měla mimořádný význam pro rozvoj české kultury, připomene výročí jubilejními oslavami, které osloví i širší veřejnost.

K přípravě jubilea jmenovalo prezidium ČSAV na svém 8. zasedání organizační výbor. Jeho předsedou je PhDr. František Šmahel, CSc., ředitel Historického ústavu ČSAV. Gesci byl pověřen Ústřední archiv ČSAV. O složení výboru a jeho základních úkolech informoval již náš Bulletin č. 10.

Součástí jubilejních akcí bude vědecká konference na téma Vznik a vývoj národních akademií ve střední Evropě, na níž se sejdou odborníci z řady evropských

zemí i ze zámoří. Kromě analýzy významu akademii pro rozvoj společnosti zaujímou v programu významné místo posouzení úlohy vědy a umění v habsburské monarchii na přelomu 19. a 20. století, problematika kontaktů české vědy s vývojem ve světě a také otázky týkající se vztahů mezi kulturou a politikou.

V návaznosti na tuto konferenci se připravuje bohatý kulturní program, z něhož uvádíme především vernisáž historické výstavy v Pantheonu Národního muzea u příležitosti 100. výročí otevření jeho nové budovy a zahájení činnosti ČAVU, koncert České filharmonie v rámci Pražského jara, výstava z děl členů ČAVU – výtvarníků ze sbírek Národní galerie, atd. Také na řadě dalších akcí celostátního významu, jakou bude např. Všeobecná československá výstava 1991, se bude podílet Československá akademie věd.

Dr. Magdaléna Pokorná

Možnost rozšíření vědeckých styků ČSAV s Austrálií

Na počátku srpna 1990 navštívil Prahu G. Holan, člen Australské akademie technologických věd a Královského australského institutu, pražský rodák, který odešel do zahraničí v roce 1948. Jako vedoucí výzkumný pracovník CSIRO (Commonwealth Scientific and Industrial Research Organisation), kde vykonává také funkci manažera farmaceutické chemie, se zajímal především o oblast organické chemie, lékařské chemie a výroby agrochemikálií. Projevil proto zájem navštívit Ústav organické chemie a biochemie ČSAV a Farmakologický ústav ČSAV. Během pracovních diskusí požádal dále o návštěvu Ústavu makromolekulární chemie ČSAV a Ústavu teoretických základů chemické techniky ČSAV. Dr. Holan přednesl v Praze přednášku o činnosti a organizaci CSIRO i o jejich některých vybraných výsledcích.

CSIRO je státní australská vědeckovýzkumná organizace zřízená v roce 1926. Pracuje v ní asi 7 000 zaměstnanců, z toho okolo 2 500 vědeckých pracovníků. Je členěna do zhruba 100 laboratorů, rozdělených do 36 divísi tvořících 6 ústavů, které pokrývají většinu vědeckých oborů. Svými vazbami na vysoké školy i některými organizačními pravidly jeví značnou podobnost s německým Institutem Maxe Plancka.

Jako příklad formulace úkolů uvedl Dr. Holan strukturu jednotlivých divísí svého pracoviště – Ústavu průmyslových technologií: jsou to divise aplikované fyziky, biotechnologie, zpracovatelských technologií, vědy o materiálech a jejich technologií a jeho vlastní divise – chemických produktů a polymerů.

Ta je orientována na 4 hlavní programy – biologicky aktivní materiály, průmyslové chemické produkty, polymery a vodu a čištění odpadních vod. Z metodického hlediska je výzkum v této divisi zaměřen na chemickou syntézu, polymerní chemii, proces-

ní inženýrství, výzkum membrán, povrchovou a koloidní chemii. Praktickým cílem je vývoj nových produktů a procesů ve zpracovatelském průmyslu a využití zkušeností s biologickými a fyzikálněchemickými pochody k vývoji nových technologií při čištění odpadních vod. Významným rysem celkové strategie je kontakt s průmyslem již ve fázi přípravy výzkumných projektů i v průběhu výzkumu. Na zásadní otázky strategie výzkumných programů má ovšem nejvýznamnější vliv divísní poradní výbor odpovídající našim vědeckým radám ústavů. Pro představu – základní rozpočet uvedené divise (160 pracovníků vč. administrativy a technických služeb) činil v roce 1989–1990 8,5 mil. \$, z dalších zdrojů byl posílen asi o další 3 mil. \$. Z těchto prostředků jsou budovány podle potřeby také výzkumné poloprovozy.

Dr. Holan nabyl z návštěvy pracoviště ČSAV v Praze velmi dobrý dojem o úrovni jejich vědecké práce. Proto v závěru svého pobytu sdělil, že hodlá ve své zprávě vedení CSIRO navrhnout uzavření dohody o spolupráci mezi CSIRO a ČSAV, zahrnující jak společná nebo zakázková řešení projektů základního výzkumu, tak výměnu mladých vědeckých pracovníků ve formě 1–3letých recipročních stáží a pobyty zkušených vědeckých pracovníků. K tomu by vital souběžnou iniciativu z československé strany. Protože CSIRO dosahuje významných výsledků do značné míry také díky svému soustředění na vybraná výzkumná témata, bylo by i pro naši stranu nutné orientovat případné spolupráce koncentrovaně na malé počty pečlivě uvažovaných oboustranně zajímavých témat.

Člen korespondent ČSAV Václav Chvalovský

Ředitel Encyklopedického institutu ČSAV vypisuje konkurs na obsazení míst odborných pracovníků pro oddělení historických věd se specializací:

- a) dějiny středověku (obecné i československé),
- b) dějiny a kultura mimoevropských zemí (Asie, Afrika, Latinská Amerika).

Předpoklad: vysokoškolské vzdělání, odborná praxe podle specializace.

Nástup co nejdříve podle dohody.

Příhlášky zašlete na sekretariát EI ČSAV,

Praha I - Malá Strana, Nerudova 21.

Vedoucí redaktor: dr. Miroslav Šmídák
Redakce: tiskový tajemník prezidia ČSAV Václav Kotek, dr. Dana Kašátková, CSc., Národní 3, Praha 1
Foto: Jiří Plechatý • Typo: Jaromír Dvořák
Sazba: STPVL, Academia Praha
Tisk: Academia Praha
Číslo 21 vychází 11.9.1990